

2. KLINIČKA PSIHOLOGIJA

Naziv specijalizacije	Klinička psihologija		
Naziv koji se stiče polaganjem specijalističkog ispita	Specijalista kliničke psihologije		
Trajanje specijalizacije	36 mjeseci (3 godine)		
Program specijalizacije	Oblast	Trajanje (mjeseci)	Mjesto obavljanja staža
	Osnovna teorijska nastava Organizacija i upravljanje zdravstvenim sistemom na području mentalnog zdravlja	½	ZZJZ FBiH
	Klinička psihologija i psihopatologija odraslih	12 ½	Bolnički odjel psihijatrije
	Bolesti ovisnosti (alkoholizam, ovisnosti o drogama i druge bolesti ovisnosti)	2	Ustanova za bolesti ovisnosti ili odjel za liječenje bolesti ovisnosti
	Klinička neuropsihologija	2	Bolnički odjel neurologije
	Mentalno zdravlje u zajednici	6	Centar za mentalno zdravlje u zajednici
	Forenzička psihologija	1	Bolnički odjel psihijatrije
	Klinička psihologija i psihopatologija djece i adolescenata	8	Bolnički odjel psihijatrije Bolnički odjel pedijatrije
	Psihogerijatrija	1	Bolnički odjel psihijatrije
	Godišnji odmor	3	
Kompetencije koje polaznik stiče završetkom specijalizacije	<p>1. Opće kompetencije Završetkom specijalističkoga usavršavanja specijalizant kliničke psihologije mora imati u potpunosti usvojene opće kompetencije:</p> <ul style="list-style-type: none"> - poznavati regulativu iz područja zdravstva, posebno iz područja zaštite prava pacijenata - poznavati organizaciju i upravljanje zdravstvenim sistemom na području mentalnog zdravlja - posjedovati profesionalnost, humanost i etičnost, uz obavezu očuvanja privatnosti i dostojanstva pacijenta, kao i zaštite podataka - biti sposoban donositi odluke u okviru svojih kompetencija o njezi pacijenta u skladu s dobrom kliničkom praksom - biti sposoban efikasno učestvovati u radu multidisciplinarnog tima zdravstvenih radnika i saradnika - razumjeti značaj naučnog pristupa struci i biti sposoban na kritički način evaluirati nalaze naučnih istraživanja u cilju unaprjeđenja kvaliteta stručnog rada - biti sposoban razumljivo i na prikladan način prenijeti relevantne informacije i objašnjenja pacijentu, njegovoj porodici, kolegama i ostalim stručnjacima te primijeniti procedure za dobivanje informiranog pristanka od pacijenta ili staratelja - pokazati sposobnost za rad na motivaciji, kreiranju terapijske sredine/kreiranju terapijskog miljea te stvaranju partnerskog odnosa s pacijentom - prepoznati značaj spola i roda, odnosno kulturnih specifičnosti na nastanak i liječenje psihičkih poremećaja - poznavati sadržaj i načine vođenja medicinske dokumentacije i evidencija, kao i elektronske sisteme koji to podržavaju - upoznati se s principima provođenja javnozdravstvenih programa u smislu prevencije i promocije mentalnog zdravlja te aktivno saradivati s javnozdravstvenim službama i ostalim tijelima uključenim u sistem zdravstva. <p>2. Posebne kompetencije</p> <p>2.1. Klinička psihologija i psihopatologija odraslih Završetkom specijalizacije specijalizant kliničke psihologije treba poznavati:</p> <ul style="list-style-type: none"> - etiologiju, epidemiologiju, simptome psihijatrijskih poremećaja i klasifikaciju (MKB i DSM) - biološki, psihodinamski, bihevioralni, kognitivni, sociokulturalni i biopsihosocijalni model etiologije psihičkih poremećaja - osnove kliničke psihijatrije i biološkog pristupa u liječenju psihičkih poremećaja - procese koji povezuju psihološke karakteristike i ponašanje pojedinca s tjelesnim bolestima - reakcije bolesnika na bolest - psihičke reakcije bolesnika na hospitalizaciju - uticaj tjelesnih bolesti na psihičko zdravlje i funkcioniranje - faktore koji pridonose (ne)pridržavanju zdravstvenih preporuka i savjeta - tehnike primjene glavnih metoda za prikupljanje podataka u psihološkom procjenjivanju, uključujući klinički intervju, testove opažanje ponašanja te njihove prednosti i ograničenja - odrediti spremnost pacijenta za kliničku procjenu te vrstu, opseg i dinamiku samog postupka procjene - odabrati validne mjerne postupke primjerene karakteristikama pacijenata (dob, vrsta problema) i ciljevima psihološke procjene - provoditi klinički intervju primjereno karakteristikama pacijenata (dob, obrazovni nivo, vrsta problema) - primijeniti i interpretirati testove inteligencije - primijeniti i interpretirati tehnike za procjenu specifičnih kognitivnih i egzekutivnih funkcija - primijeniti i interpretirati objektivne testove ličnosti - osnove primjene i interpretacije projektivnih tehnika - provesti postupak psihološke procjene pacijenta u svrhu psihodijagnostike, deskripcije ličnosti i ponašanja, predikcije ponašanja i dr. - psihološku procjenu pacijenta prema posebnim zahtjevima - integrirati sve prikupljene podatke o pacijentu i interpretirati ih u skladu s obilježjima korištenih postupaka i samog pacijenta - prikazati rezultate i zaključke kliničke procjene u formi psihološkog izvještaja - znati indikaciona područja i tehnike psihološkog savjetodavnog rada - razviti vještinu savjetodavnog intervjua - biti sposoban uspostaviti i održavati odnos pacijent – terapeut - znati kliničko značenje verbalne i neverbalne komunikacije 		

	<ul style="list-style-type: none"> - znati prepoznati vlastita osjećanja i znati upravljati njima u bilo kojoj situaciji - biti sposoban prepoznati potrebu za supervizijom - biti osposobljen za izbjegavanje nudenja gotovih rješenja za probleme pacijenta - razviti vještine grupne socioterapije u bolničkoj i vanbolničkoj sredini - biti osposobljen za rad s porodicom osoba s mentalnim poremećajima - biti upoznat s karakteristikama psihološke krizne intervencije - znati psihoterapijske i psihosocijalne postupke u liječenju poremećaja uzrokovanih stresom - znati procijeniti suicidalni i agresivni rizik u kriznim stanjima - savladati vještine prevencije suicidalnog i agresivnog ponašanja - savladati vještine psihološkog pristupa u kriznim stanjima - steći osnovna znanja iz individualnih i grupnih psihoterapeutskih metoda - poznavati osnove organizacije akutnog bolničkog liječenja psihičkih poremećaja - znati uvjete i postupak prisilne hospitalizacije - upoznati se s dijagnostičkim postupcima koji se tiču ​​urgentnih i drugih stanja u psihijatriji - upoznati se s načinima pružanja pomoći članovima porodice i njegovateljima bolesnika u terminalnoj fazi bolesti - upoznati se s pristupom u tretmanu osoba s invaliditetom - upoznati se s načinima pružanja pomoći članovima porodice i njegovateljima osoba s invaliditetom. <p>2.2. Bolesti ovisnosti (alkoholizam, ovisnosti o drogama i druge bolesti ovisnosti)</p> <p>Specijalizant tokom specijalizacije stiče teoretska i praktična znanja:</p> <ul style="list-style-type: none"> - mentalni poremećaji i poremećaji ponašanja nastali upotrebom psihoaktivnih supstanci - prvi pregled, trijaža i detoksikacija u ambulantnim i bolničkim uvjetima liječenja bolesnika s različitim oblicima i vrstama ovisnosti - liječenje različitih oblika i vrsta zloupotrebe i štetne upotrebe psihoaktivnih supstanci i bolesti ovisnosti - modeli produženog liječenja različitih oblika bolesti ovisnosti - etiologija, patogeneza, klinička slika i terapijske mogućnosti bolesti ovisnosti (ovisnost o kokci, pušenju, kompjutorskim igricama, internetu i sl.) - individualni i grupni psihoedukativni i psihosocijalni rad s ovisnicima i njihovim porodicama - rana detekcija rizičnih ponašanja - informativno-edukativne aktivnosti - planiranje i učestvovanje u specifičnim programima prevencije, liječenja i rehabilitaciji ovisnika - poznavanje specifičnosti forenzičke psihologije ovisnika - primjena propisanih mjera zaštite i samozaštite u radu s ovisnicima. <p>2.3. Klinička neuropsihologija</p> <p>Specijalizant stiče teoretska i praktična znanja:</p> <ul style="list-style-type: none"> - neuroanatomska i neurotransmisivna osnova neuropsiholoških funkcija - osnove organskih i simptomatskih mentalnih poremećaja - psihopatologija i oštećenja specifičnih psihičkih funkcija nastalih kao posljedica neuroloških oboljenja - osnove neurološke dijagnostike - faktori koje doprinose oporavku kognitivnih funkcija kod odraslih i osoba starije životne dobi (pažnja, pamćenje, vidno-prostorni deficit, jednostrano zanemarivanje; jezik i poremećaji komunikacije) i izvršnih funkcija - glavni principi i ciljevi neurorehabilitacije odraslih - neuropsihološka procjena kognitivnih, izvršnih funkcija, ličnosti i ponašanja nakon određenih neuroloških stanja (SAH, MU, TM, KCO) - procjena mentalnog propadanja i oštećenja kod psihijatrijskih i neuroloških oboljenja. <p>2.4. Mentalno zdravlje u zajednici</p> <p>Završetkom specijalizacije specijalizant kliničke psihologije stiče teoretska i praktična znanja:</p> <ul style="list-style-type: none"> - organizacija službi mentalnog zdravlja u zajednici, uključujući poznavanje reforme mentalnog zdravlja - biopsihosocijalni faktori koji utiču na nastanak ili pojavu bolesti, uticaj bolesti na funkcioniranje osoba i kvalitet života - principi multidisciplinarnе saradnje u zaštiti mentalnog zdravlja (uloga psihijatra, psihologa, socijalnog radnika, radnog/okupacionog terapeuta, medicinske sestre i drugih stručnjaka) - teoretski principi zaštite mentalnog zdravlja u zajednici - psihološki pristup osobama s psihotičnim poremećajem koje su u vanbolničkoj zaštiti - protektivni faktori i faktori rizika za nastanak i ishod psihičke bolesti - izrada terapijskog plana, provođenje i evaluiranje terapijskog ishoda - upravljanje slučajem (koordinirana briga), timski i u saradnji s pacijentom i porodicom - psihoedukacija i edukacija o bolesti mentalno oboljelih i članova njihovih porodica - podučavanje socijalnih vještina: (upravljati osjećajima, kako se snaći u neugodnoj situaciji, mirno rješavanje sukoba, kako prihvatiti isključenost iz grupe, kako započeti razgovor itd.) - principi saradnje u zaštiti mentalnog zdravlja od strane različitih službi koje učestvuju u liječenju i rehabilitaciji - terapijske zajednice u različitim terapijskim sredinama - programi osnaživanja pozicije pacijenta i udruženja korisnika - rad s porodicom: uključuje savjetovanje, edukaciju porodice i porodične intervencije - uticaj stigme i samostigmatizacije na život pacijenta - programi borbe protiv stigme - ostale mogućnosti pružanja usluga liječenja i zaštite u zajednici (npr. liječenje u kući pacijenta, uključuje rad mobilnih multidisciplinarnih i interdisciplinarnih medicinskih timova koji provode procjenu i liječenje na terenu) - ustanove socijalne zaštite (za smještaj), smještaj u drugu porodicu, pomoć u vlastitoj kući - programi rehabilitacije za osobe s psihičkim smetnjama - promocija i očuvanje zdravlja - psihoedukativni rad i druge psihološke intervencije koje pridonose efikasnom liječenju akutnih i hroničnih bolesti i poboljšanju prilagodbe na bolest - tretman osoba s invaliditetom - pružanja pomoći članovima porodice i njegovateljima osoba s invaliditetom - programi primarne, sekundarne i tercijarne prevencije u zajednici - individualni i grupni savjetodavni rad s hroničnim pacijentima i njihovim porodicama - edukativni i savjetodavni rad sa zdravstvenim radnicima u službama primarne zdravstvene zaštite - poznavanje pristupa u tretmanu osoba s invaliditetom. <p>2.5. Forenzička psihologija</p> <p>Završetkom specijalizacije specijalizant kliničke psihologije treba poznavati:</p> <ul style="list-style-type: none"> - teorijske osnove forenzičke psihologije
--	---

	<ul style="list-style-type: none"> - osnove psihopatologije povezane s forenzikom - terapijske postupke koji se koriste u forenzici (medikamentozni, psihoterapeutski i socioterapeutski) - rehabilitacijske postupke u forenzičnoj psihijatriji i forenzičkoj psihologiji - značaj forenzičke ekspertize i uloga forenzičke psihologije u krivičnom i građanskom pravu - principe pisanja forenzičke ekspertize - posebnosti psihijatrijskih i sigurnosnih mjera - psihološku i psihijatrijsku problematiku u kazneno-popravnim ustanovama. <p>2.6. Klinička psihologija i psihopatologija djece i adolescenata</p> <p>Završetkom specijalizacije specijalizant kliničke psihologije stiče teoretska i praktična znanja:</p> <ul style="list-style-type: none"> - psihopatologija djetinjstva i adolescencije (epidemiologija, etiologija, glavni teorijski modeli, dijagnostička obilježja, tok poremećaja, prognoza i komorbiditet) - djeca s intelektualnim teškoćama - suicidalnost u razvojnom periodu - zlostavljanje i zanemarivanje djece - zloupotreba psihoaktivnih supstanci kod djece i adolescenata - uticaj hroničnih oboljenja na psihički razvoj djece i adolescenata - glavni principi i ciljevi neurorehabilitacije djece - faktori koji doprinose oporavku kognitivnih funkcija kod djece i adolescenata (pažnja, pamćenje, vidno-prostorni deficiti, jednostrano zanemarivanje; jezik i poremećaji komunikacije) i izvršnih funkcija. <p>Specijalizant do kraja specijalizacije treba ovladati sljedećim:</p> <ul style="list-style-type: none"> - prikupljanje podataka, intervju s djecom, adolescentima i njihovim roditeljima/starateljima - procjena psihomotornog razvoja djece (intervju s roditeljima, opservacija, primjena razvojnih skala, procjena specifičnih aspekata razvoja – govor, ponašanje i sl.) - primjena i interpretacija testova inteligencije - primjena i interpretacija tehnika za procjenu specifičnih kognitivnih i egzekutivnih funkcija - primjena i interpretacija upitnika ličnosti - osnove primjene i interpretacija projekivnih tehnika - obrada pacijenata za upućivanje na kategorizaciju - integracija podataka, psiholoških nalaza i mišljenja - psihoedukacija i savjetovanje djece s usporenim i disharmoničnim psihomotornim razvojem i njihovim roditelja - psihoedukacija i savjetovanje djece (i njihovih roditelja) s hroničnim i teškim medicinskim stanjima - psihološka podrška djeci i adolescentima u terminalnoj fazi bolesti i njihovim roditeljima - savjetodavni rad i druge psihološke intervencije koje pridonose efikasnom liječenju akutnih i hroničnih bolesti i poboljšanju prilagodbe na bolest (djeca i roditelji) - psihološka priprema za operativne zahvate i invazivne medicinske procedure - rane intervencije kod odstupanja u ranom rastu i razvoju. <p>2.7. Psihogerijatrija</p> <p>Završetkom specijalizacije specijalizant kliničke psihologije mora znati:</p> <ul style="list-style-type: none"> - opće populacijske posebnosti i karakteristike osoba treće životne dobi - poznavati specifičnosti psihopatologije osoba treće životne dobi - kliničko-psihološki intervju i psihički status osoba treće životne dobi - specifičnosti dijagnostičkih i terapijskih postupaka i tretmana u trećoj životnoj dobi. <p>Tokom specijalizantskog staža specijalizant treba obaviti:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 80 psihodijagnostičkih obrada odraslih pacijenata - 30 psihodijagnostičkih obrada djece i adolescenata - primjena razvojnih skala (rani rast i razvoj) kod 40 djece - 10 neuropsiholoških obrada odraslih - 10 neuropsiholoških obrada djece - 20 psihoedukativnih radionica s psihijatrijskim bolesnicima - 15 psihoedukativnih radionica s članovima porodice psihijatrijskih bolesnik - 15 psihoedukativnih radionica osoba s hroničnim somatskim oboljenjima i njihovim porodicama - pružanje individualne (minimalno 10) i/ili grupe (minimalno 5) psihološke podrške osobama s teškim somatskim oboljenjima i njihovim porodicama - 30 evaluacija grupnih i individualnih psihosocijalnih intervencija - učestvovati u najmanje 3 slučaja izrade plana koordinirane brige - obavezno učestvovanje na svim sastancima terapijske zajednice - 30 sati redovne edukativne supervizije s mentorom.
<p>Uvjeti za ustanovu u kojoj se provodi specijalizacija</p>	<p>Ustanova mora ispunjavati uvjete iz Pravilnika.</p> <p>Posebni uvjeti:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Klinička psihologija i psihopatologija odraslih: uz opće uvjete, ustanova u kojoj se provodi program kliničke psihologije treba imati sljedeće službe: hitni psihijatrijski prijem, akutno liječenje i nastavak liječenja nakon akutne faze i dnevnu bolnicu ili bolničku službu za psihoterapiju u kojoj se provode individualne, grupne, porodične i partnerske psihoterapije. 2. Bolesti ovisnosti (alkoholizam, ovisnosti o drogama i druge bolesti ovisnosti): uz opće uvjete, ustanova mora imati službu za liječenje alkoholizma i ostalih ovisnosti, što uključuje sljedeće službe: hitni prijem, akutno liječenje i nastavak liječenja nakon akutne faze, dnevne bolnice za alkoholizam i ovisnosti, klubove za liječenje alkoholizma ili ovisnika organiziranu superviziju. 3. Konsultacijska i saradna ("liaison") psihijatrija i psihosomatska medicina obavlja se u ustanovi koja, osim osnovnih uvjeta, mora imati najmanje tri od sljedećih djelatnosti: interna medicina, hirurgija, neurologija, ginekologija i opstetricija, pedijatrija, onkologija. Ustanova mora imati konsultacijsku službu i istovremeno aktivni program ili službu za saradnu ("liaison") psihijatriju s najmanje dvije od navedenih djelatnosti. 4. Neuropsihologija: provodi se u ustanovama koje zadovoljavaju opće uvjete za ustanove propisane Pravilnikom. 5. Mentalno zdravlje u zajednici: provodi se u centrima za mentalno zdravlje u zajednici. 6. Forenzička psihologija: uz opće uvjete, ustanova mora imati multidisciplinarni pristup, primjenu bioloških, psiholoških i psihoterapijskih postupaka primjeren broj forenzičkih slučajeva u sva tri forenzička područja i teorijsko-praktični program edukacije. 7. Klinička psihologija i psihopatologija djece i adolescenata: uz opće uvjete, ustanova u kojoj se provodi program specijalizacije mora imati odjel ili službu za dječiju i adolescentnu psihijatriju. 8. Za psihogerijatriju: uz opće uvjete, ustanova u kojoj se provodi program specijalizacije mora imati službu za psihogerijatrijske pacijente koja uključuje odjel/dnevnu bolnicu ili strukturirani program za psihogerijatrijske pacijente.